

תורת המשחקים בשבת וביו"ט שצריכים תיקון - שיעור 215

כל הדינים המובאים בשיעור זה אמורים לגבי ילדים שלמטה מגיל בר מצוה או בת מצוה ועיין במ"ב (של"ח - סקכ"ח) ובשש"כ (ט"ז - ח)

I. כללי העניין בדברים שצריכים תיקון (עיינין שיעורים 122 - 124)

(א) מטה של פרקים (טרסיים) אסור להחזירה ולהדקה ואם תקע חייב חטאת ואם היא (דרכה להיות) רפויה מותר לכתחלה ובלבד שלא יהודק (שנת מ"ז. ושו"ע ורמ"א שי"ג - ו) עיין במג"א (שי"ג - י"ח) דשיטת הסמ"ג בהידוק היינו בגבורה או במעשה אומן ולהראב"ד הידוק לחוד סגי

(ב) כוס של פרקים מותר לפרקו ולהחזירו בשבת ויש מי שאומר שדין הכוס כדין המטה (טור) ועיין במשנה ברורה (שי"ג - ס"ק מ"ה) דכוסות שלנו העשויים בחריצים לכו"ע אסור ועיין בשער הציון (ס"ק ל"ז) (להמג"א הידוק בחזוק אסור מן התורה ולט"ז רק מדרבנן)

(ג) כיסוי הכלים אפילו הידוק בחיזוק מותר דאין עשויים לקיום רק לפותחן ולסוגרן תמיד (מ"ב שם)

(ד) כסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח מותר לפתחו לכתחלה (שנת קל"ח. ושו"ע שט"ו - ה)

(ה) מוכין אסור ליתנם לתחלה בכסת דהשתא עביד ליה מנא (ש"מ - ח לשיטת רש"י) או משום שמא יקשור (לשיטת הרמב"ם) ועיין בענין רצועה חדשה במנועל (שי"ז - ג)

II. שבת Inflating toys (balloons etc.) on

(א) עיין בשש"כ (ט"ז - ח) שכתב דכדורים שהדרך לנפח בהם אויר ולקשור אותם הרי הם מוקצה בשבת וביו"ט (כמו מוכין לשיטת הרמב"ם) אבל אם שאין דרך לקושרם מותר דכל שאין בו טורח גדול וגם אין בו אומנות שפיר שרי דהו"ל ככלי של פרקים שאין לחוש לשמא יתקע ואפילו במשאבה (pump) מותר (בשם הרשז"א)

(ב) ועיין ביסודי ישורון (ד - דף ר"ע) שמחלק בין חדש לישן וזה כחדש שהוא דומיא למוכין (ש"מ - ח) ולכן אסור ויש אומרים דכל האויר שבעולם חשיב כדבר אחד ואין זה דומה למוכין (שש"כ ג - ט"ז - כ"ד) וה"ה בגלגל גומי שיושבים עליו יש להתיר אמנם החלקת יעקב (ג - קנ"ט) כתב דהאויר שמנפח להכר כיון שלא היה שם הוי ככתחלה ואסור מן התורה משום עשיית כלי (ש"מ - ח) וכ"כ המ"ב (שי"ז - סק"ח צ"ט ס"א) דלמנועל ישן אסור להכניס רצועה אפילו ממנועל אחר והשו"ת אור לציון (רצ צ"ז א"א ש"א) כתב דכל כלי שנתבטל לגמרי יש בפתיחתו משום תיקון מנא

(ג) עיין בשו"ת מחזה אליהו (ס"ט - ז) שכתב לנפוח אויר לתוך כר גומי שישנים עליו כלילה והדרך הוא להוציא האויר ממנו ביום מותר מאחר דזהו הרכבה לזמן בלבד ודומה למילוי בקבוק גומי של מטה עם מים חמין דאינו אסור משום עשיית כלי אמנם לנפח גלגל של אופנים או כדור שהוא מילוי תמידי אסור מן התורה כמוכין חדתי לכו"כ כהריטב"א (שנת מ"ח). ולנפוח אויר לתוך באלון שעשו מגומי דק ביותר ומתפוצץ בקל לא נכון (כרמ"א של"ז - ז ובה"ל ד"ס שלא ישפצרו קיסמיהם) שיש זילותא דשבת אפילו אין פסיק רישא שישבר ונראה לי דאם יש לדמה דבר לדבר בענין מכבדות העשויים מקיסומים לדברים אחרים כמו בנידן דיין הכל אסור

(ד) עיין באג"מ (ח"מ ז - מ"ז - ג) שכתב דהנפיחה ואח"כ הוצאת האויר ממנו הוא התשמיש

של הבאלון (כמו כיסוי כלים) ואין איסור בדבר וכ"כ הבאר משה (3 - כ) דמותר אפילו באלון שיש דמות צורה מסויימת ומשמע אפילו במילוי תמידי

III. אם מותר לשחק בלגו ושאר משחקי הרכבה (playing with Lego blocks)

(א) עיין בשו"ת אור לציון (3 - מ"ג - ה) דהוי ככסוי הכלים שכיון שדרכו לפרק ולהחזירו תמיד כמבואר ממג"א (ש"ג - סק"ג) ואף אם רוצים לקיים לזמן מרובה ג"כ מותר ומותר דוקא לבנות אבל לבנים יש להמנע מלתת להם לשחק שלא יתרגלו כביטול תורה ועיין בכרכי יוסף (ש"ח - ה)

(ב) ועיין בשש"כ (ט"ז - י"ח) בשם הגרשז"א דאבני פלא שרגילין לעשות בהן צורות שונות אפשר דחשיב כל פעם כעושה דבר חדש ולא דמי למטה רפויה דמותר להחזירה אך מ"מ לקטן שלא הגיע למצוות אין לחוש ועוד דכיון שהוא צעצוע של ילדים אין זה נחשב אפילו בגדר של בנין ארעי ולא גזרו בו רבנן ודומה לפריסת טלית שאוחזין אותה בידים דאינו חשיב אוהל אפילו כדי להגן בפני הגשם ועוד אפשר דנידן דידן דומה לכיסוי של כלים דשרי אפילו ע"י ברוג משום דרגילין לסגור ולפתוח תמיד

(ג) עיין באג"מ (ה - כ"ג - כ"ד) דאין ליתן לילדים שישחקו במשחקים של בנין וסתירה אכן אין דינן כמוקצה כיון שהקטנים משתמשים בו בעצמם

IV. עריכת משחק ע"י ספרינג (winding toys on שבת)

(א) עיין בשו"ת מנחת שלמה (ט - ד"ה זרם) שכתב דמותר למתוח קפיץ של צעצוע ילדים כעין רכבת ואוטו כדי לצחק בו כמו שמותר לפתוח דלת שהיא חוזרת ונסגרת ע"י קפיץ שהוא בגדר כסא של פרקים (ש"ו - ה) ושאיני עריכת שעון שנפסק לפי האוסרים (מ"ב של"ח - סק"ו) שעיקר תיקונו הוא שיהא נמצא תמיד במצב כזה שיכול להורות את השעה ואין שום תועלת בזה שהשעון פוסק והו"ל ככלי שדרכו להתקלקל תמיד וצריכים בכל פעם לתקנו (ש"ח - ו) משא"כ מטה וכוס של פרקים (ש"ג - ו) שהפירוק נעשה ברצון שפיר אמרינן דגם בשעה שהוא מפורק אינו חשיב כלל כמקולקל וה"ה בנידן דידן למתוח קפיץ של צעצוע דזה דרך תשמישו וברצון נפסק ודומה לכוס של פרקים שמותר לפרקו ולהחזירו ברפויה לדברי הכל וכ"כ השו"ת באר משה (ו - ל"ג) ועוד כתב המנחת שלמה דיהא מותר להפעיל את המאוורר או המקרר ע"י זרם חשמלי דהכנסת הזרם חשיב רק כמשתמש ולא כמתקן וצ"ע ועיין בשו"ת אור לציון (דף רע"ג) שכתב להתיר משום דהוי ככוס של פרקים ברפויה

(ב) וע"ע בספר טלטולי שבת (דף 28) שכתב דשמע מרב משה פיינשטיין דעריכת המשחקים כאילו דומה ממש לעריכת השעון (ש"ח - ג) לפי הח"א דיש איסור תורה ומ"מ אינם מוקצים משום דעומדים ומיוחדים לילדים ועיין בחזו"א (נ - ט ד"ה כתב ס"ח) דכתב דע"י עריכת השעון יוצר כת חדש בהמסובב שידחוק על האופנים שינועו כולם וזו היא בונה או מכה בפטיש וע"ע במנחת שלמה (דף ע"ח אות 6) שפלג על דבריו וכ"כ הספר שלמי יהודה (דף ס"ג - אות י"ח) שכתב בשם רב אלישיב דעריכת הצעצועים אסור אבל דינם ככלי שמלאכתו לאיסור

V. צעצועים העשויים בהכרח להוציא ניצוצי אש spark generating toys

אין כל היתר לשחק בהם כיון דמתכוין להוציא אש וגם לא חשיב מקלקל מכיון שעומד לכך (שש"כ ט"ז - י"ד והערה מ) משא"כ בבגדים עשויים מחומר סינטטי דמותר ללובשם גם אם בשעת לבישתם נוצרים כעין ניצוצות שאינו מתכוין לכלום ועיין בפמ"ג (תק"ג מ"ז סק"ח) דמכה בברזל על אבן ויוצאין ניצוצי אש לאו הבערה הוא

זכות ההפסד י"י לרפאלה שלמה להארא בארא החולה יצחק בן ח"י רחל בתקב אלו חול' ישראל מאן